

Zpráva o šetření

ve věci výkonu veřejného opatrovnictví paní A. městem X

Dne 9. září 2017 se na mě obrátila paní A. se svým podnětem ve věci výkonu opatrovnictví ze strany města X. Ve svém podnětu a následně v doplňujících e-mailech si stěžovala zejména na oblast hospodaření s majetkem, tedy na to, že jí opatrovník nevyplácí celou sumu, se kterou může podle rozhodnutí soudu hospodařit, že neplní svou vysvětlovací povinnost a nerespektuje její přání týkající se způsobu komunikace, dále na různá pochybení v průběhu insolvenčního řízení a stěhování a na to, že o její situaci mluví bez jejího svolení s dalšími členy její rodiny.

Cílem mého šetření bylo prověřit, zda se veřejný opatrovník nedopustil pochybení při plnění svých povinností a zda ve výše zmíněných oblastech nejednal v rozporu se zájmy paní A.

A. Shrnutí závěrů

V průběhu šetření jsem zjistila, že veřejný opatrovník pochybil tím, že:

- Nedodržuje vhodným způsobem a v souladu s jejími přáními kontakt s opatrovanou (viz C.1).
- Nerespektuje pokyny soudu a přání opatrované při vyplácení dávek pro samostatné hospodaření (viz C.2.2).
- Poskytl informace o soukromí opatrované jejímu otci bez jejího souhlasu (viz C.4.).
- Neposkytl opatrované dostatečnou podporu při stěhování (viz C.5.).

V ostatních oblastech jsem v postupu opatrovníka neshledala pochybení. V podrobnostech ohledně svých zjištění poukazuji na část C.

B. Skutková zjištění

V rámci šetření výkonu opatrovnictví městem X (dále jen „opatrovník“) navštívili pověřeni pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv paní A. v ubytovně, ve které momentálně pobývá, a také hovořili za účasti paní A. s pracovníci pověřenou opatrovnictvím paní B. a vedoucím odboru sociálních věcí panem C.

Z dokumentace, jak mi byla opatrovníkem předložena, a z vyjádření opatrovníka a paní A. vyplynuly následující skutečnosti.

Paní A. byla rozsudkem Okresního soudu v Chebu ze dne 20. 8. 2015, č. j. XXX, který byl následně potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 11. 2015, sp. zn. YYY, omezena ve svéprávnosti tak, že není způsobilá samostatně nakládat s majetkem, jehož hodnota přesahuje částku 5 000 Kč, není způsobilá se zavazovat k plnění, jehož hodnota přesahuje částku 5 000 Kč, není způsobilá uzavírat pracovní smlouvy a dohody, pořídit závěť a uzavřít dědickou dohodu. Opatrovníkem bylo ustanoveno město X, v době

místního šetření byla opatrovnictvím pověřena paní B. V únoru 2019 došlo ke změně pracovnice pověřené opatrovnictvím paní A.

Řízení o omezení svéprávnosti bylo zahájeno na základě podnětu Krajského soudu v Plzni, který rozhodoval v řízení o insolvenční ochraně paní A. Dne 9. 3. 2016 rozhodl soud usnesením sp. zn. ZZZ o povolení oddlužení paní A., původně plněním splátkového kalendáře. V této době již byla paní A. zastoupena opatrovníkem. Na žádost jednoho z věřitelů nakonec došlo dne 19. 1. 2018 ke zpeněžení jejího bytu ve dražbě.

Před vydáním této zprávy podala paní A. nový návrh na navrácení svéprávnosti. Sám opatrovník uvedl již předtím, že se domnívá, že by paní A. neměla být omezena ve svéprávnosti a že plánuje podat návrh na její navrácení, jen co bude ukončeno insolvenční řízení a splaceny veškeré dluhy. V době vydání této zprávy nebylo soudem vydáno nové pravomocné rozhodnutí.

B.1 Komunikace s opatrovanou a ochrana jejích zájmů

Jak jsem zjistila, opatrovník se s paní A. kontaktuje alespoň jednou týdně telefonicky nebo prostřednictvím e-mailu. Zejména e-mailová komunikace je nezřídka nadměrně vyhrcoená, a to jak ze strany stěžovatelky, tak ze strany opatrovníka („*Laskavě se začnete ovládat při psaní Vašich e-mailů!!! [...] Opatrovník Vás opakovaně upozorňuje na to, abyste se uklidnila a především mírnila ve Vašem způsobu vyjadřování!*“). Opatrovník dokonce minimálně jednou vyhrožoval v e-mailu paní A., že pokud nebude spokojena s finanční částkou za měsíc, požádá soud o její snížení.

Osobnímu kontaktu se paní A. snaží vyhýbat, avšak opatrovník na něm trvá. Paní A. projevila přání, aby si peníze mohla vyzvednout na pokladně nebo aby jí byly zasílány na její účet, případně aby bylo možné jí dokumenty poslat poštou. Opatrovník s tím však nesouhlasí a podmiňuje vyplácení sumy pro samostatné hospodaření či předání potřebných dokumentů tím, že se paní A. osobně dostaví na úřad. V jednom momentě dokonce došlo k tomu, že bylo paní A. doručeno „předvolání“ na setkání prostřednictvím městské policie, což ona brala velice úkorně. I když se opatrovník domáhá osobního kontaktu s paní A. na městském úřadě, až do vydání této zprávy ji nenavštívil ani jednou v ubytovně, ve které bydlí.

Napjaté vztahy byly nakonec mezi paní A. a opatrovníkem patrné i v průběhu místního šetření. Podle pracovníků Kanceláře veřejného ochránce práv, kteří se ho zúčastnili, přítomní pracovníci nijak nepřizpůsobovali jednání faktu, že opatrovaná má zdravotní postižení, které může ovlivňovat její porozumění probíraných témat a právních jednání.¹

1 To nakonec vyplývá i ze znaleckého posudku vypracovaného MUDr. Barborou Zahradníkovou v průběhu řízení o omezení svéprávnosti.

B.2 Hospodaření s majetkem opatrované

B.2.1 Obecně k hospodaření opatrovníka s majetkem

Největším příjmem paní A. je invalidní důchod ve výši 4 307 Kč měsíčně. Paní A. kdysi pracovala, takže byly její příjmy vyšší, ale po ukončení nemocenské byla její pracovní smlouva ukončena. V minulosti také dostávala příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Koncem roku 2018 však byla Úřadem práce ČR sankčně vyřazena z evidence uchazečů o zaměstnání, z toho důvodu momentálně nemůže čerpat dávky pomoci v hmotné nouzi (k tomu viz část B.7).² Momentálně má paní A. na účtu téměř 150 000 Kč, většina z nich pochází z prodeje jejího bytu v rámci insolvenčního řízení (k tomu blíže viz část B.3).

Kromě pravidelných příjmů opatrovník několikrát pro paní A. zajistil nárazovou pomoc od Diecézní charity ve městě Y (dále jen „Charita“), ať již ve formě potravin, šatstva či finanční dar z prostředků Tříkrálové sbírky ve výši 5 000 Kč. Tento finanční dar byl použit na doplacení nákladů na ubytování (jednoho měsíčního nájmu) a jeho součástí byla také jednorázová podpora při samostatném hospodaření. Opatrovník také domluvil s městem odpuštění poplatku za psy paní A. a zajistil jí zlevněnou předplatní jízdenku na MHD.

S penězi paní A. hospodaří opatrovník na účtu města. Důchod i dávky pomoci v hmotné nouzi jsou zasílány na tento účet, ze kterého opatrovník hradí nájemné na ubytovně (3 423 Kč/měsíc), splácí dluh u společnosti D., s. r. o., případně hradí další potřebné platby. I když paní A. žádala o to, aby jí byl zřízen účet na její jméno, opatrovník v této věci neučinil žádné kroky.

Dle opatrovníka má paní A. problém s hospodařením, to je nakonec i důvodem pro omezení její svéprávnosti. Z tohoto důvodu dohodl s Charitou, že jí nabídne jednorázovou pomoc při samostatném hospodaření. Nicméně protože dopředu paní A. nesdělil důvod návštěvy pracovníka Charity, schůzka nakonec neměla kýžený efekt a paní A. pracovníka pouze odkázala na svého opatrovníka.

B.2.2 Vyláčení dávek pro samostatné hospodaření

Opatrovník vyplácí paní A. částku pro samostatné hospodaření ve výši 5 000 Kč měsíčně. V minulosti opatrovník vyplácel tuto částku ve splátkách, na základě toho paní A. podala návrh na změnu opatrovníka. V průběhu řízení poučil soud opatrovníka o tom, že jí musí vyplácet celou částku najednou, načež vzala paní A. svůj návrh zpět. Opětovně však došlo k tomu, že paní A. s touto částkou nevystačí a požaduje od opatrovníka další peníze. Podle sdělení opatrovníka, pokud „uvolní“ paní A. peníze na nákup konkrétní věci, utratí je za něco jiného a přijde ho žádat o finance na stejnou věc znovu. Z toho důvodu opatrovník přešel na vyplácení částky pro samostatné hospodaření v týdenních intervalech. Nutno dodat, že se jednalo o jednostranné rozhodnutí opatrovníka, o kterém byla paní A. informována prostřednictvím e-mailu.

Jak bylo řečeno výše, paní A. si často stěžuje na to, že jí daná částka nevystačí na její měsíční náklady. Podle názoru opatrovníka je však tato částka dostatečná pro nákup

² Ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

běžných věcí, tedy potravin, drogerie a ostatních věcí denní spotřeby. Pokud potřebuje nakoupit další věci a má v té době dostupné finanční prostředky, vezme paní A. opatrovník s sebou na nákup. K takovým nákupům však dochází spíše nárazově a paní A. není spokojena s jejich průběhem. Namítá například, že si opatrovník na nákup nevezme dostatek peněz nebo že ji nutí nakupovat v jiných obchodech, než by si sama vybrala. V únoru 2019 opatrovník informoval paní A. o tom, že se rozhodl, že jí nebude vyplácet žádné další peníze nad rámec soudem stanovené částky.

Paní A. v průběhu šetření také namítala, že kvůli nedostatku financí z „kapesného“ si musela peníze několikrát půjčit od kamarádek, avšak tyto dluhy nemá jak splácet. Podle informací od opatrovníka se však žádná z osob blízkých paní A. nedostavila za opatrovníkem s tím, že by chtěla peníze vrátit, takže toto tvrzení nelze ověřit.

Kromě výše vyplacených částek řeší paní A. s opatrovníkem i způsob jejich vyplacení. Několikrát žádala, aby jí opatrovník nechával peníze na pokladně, případně je poslal na účet či složenkou, pracovnice pověřená opatrovnictvím se tomu brání. Podle jejích slov je důvodem to, že by v takovém případě paní A. odmítla opatrovníka navštěvovat osobně.

B.2.3 Nákup spotřebičů

V průběhu šetření si paní A. také stěžovala na to, že jí opatrovník neumožnil koupit pračku a ledničku, které měla zamluvené v obchodě, se zdůvodněním, že nákup těchto spotřebičů nelze provést bez souhlasu soudu. Jak jsem zjistila, opatrovník zakoupil paní A. na konci roku 2018 televizi v ceně 10 200 Kč. Následně byl však Okresním soudem v Chebu upozorněn na to, že tento nákup podle soudu nespadá pod běžnou správu jmění. I když soud tento nákup zpětně schválil, důrazně doporučil opatrovníkovi, aby v dalších podobných situacích postupoval dle § 461 odst. 1 věty druhé zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, tedy aby předložil právní jednání ke schválení soudu. To opatrovník udělal právě v případě nákupu dalších spotřebičů (pračka, lednice) dne 15. 1. 2019. Do doby vydání této zprávy však v předmětné věci nerozhodl.

B.3 Ochrana práv opatrované v průběhu insolvenčního řízení

K omezení paní A. ve svéprávnosti došlo v průběhu insolvenčního řízení, ve kterém zástupce (advokát) paní A. namítal neplatnost právního jednání, z něhož měly pohledávky vzniknout. Potom, co nabylo právní moci rozhodnutí o jeho ustanovení, zaslal opatrovník Krajskému soudu v Plzni kopii jmenovací listiny opatrovníka a zažádal o přibrání do řízení. Pracovnice pověřená opatrovnictvím se zúčastnila jednání ve věci dne 25. 2. 2016 a připojila se k návrhu na schválení oddlužení prostřednictvím splátkového kalendáře.

Dne 9. 3. 2016 rozhodl soud o povolení oddlužení paní A. plněním splátkového kalendáře. Opatrovník i komunikoval nadále s Krajským soudem v Plzni a informoval ho o plnění povinností úpadce. Kromě toho byla paní A. také v řízení zastoupena advokátem. Následně, na základě pokynu jednoho z věřitelů, došlo dne 1. 9. 2018 ke dražbě bytu paní A. Paní A. se proti tomuto kroku ohradila dopisem ze dne 7. 9. 2017, načež jí dne 18. 9. 2017 Krajský soud odpověděl, že se jedná o vztah mezi zajištěným věřitelem a insolvenčním správcem, do kterého soud není oprávněn nijak zasahovat. Opatrovník připravil spolu s novým majitelem předání bytu, jakož i nadále komunikoval s insolvenčním

správcem ohledně dalšího postupu, včetně převedení zbytku dražební ceny na účet paní A..

B.4 Podávání informací ohledně opatrované a spolupráce s jinými osobami

V průběhu šetření si paní A. také stěžovala na to, že opatrovník opakovaně kontaktuje její babičku a přítele. Na přítele se opatrovník obracel zejména z toho důvodu, aby jej přiměl se podílet finančně na chodu domácnosti. Přítel paní A. s opatrovníkem nespolupracoval a odmítal s ním osobní kontakt. Po přestěhování na ubytovnu se problém s placením nájmu částečně vyřešil, a to tím, že paní A. a její přítel mají uzavřené samostatné smlouvy o ubytování, na základě kterých každý platí poměrnou část.

Dne 2. 5. 2018 telefonicky kontaktoval otec paní A. opatrovníka a doptával se na smlouvu (o ubytování), o které se dozvěděl od její babičky. Opatrovník mu bez předchozí konzultace s opatrovanou podal informace ohledně jejího současného ubytování. Nutno podotknout, že paní A. nemá s otcem dobrý vztah a dlouhodobě se nestýkají.

B.5 Podpora opatrovníka při stěhování

Dne 15. 1. 2018 došlo k převodu vlastnického práva k bytu paní A. na novou majitelku. Termín stěhování byl stanoven dohodou mezi opatrovníkem a novou majitelkou na konec února 2018. Paní A. žádala o posunutí termínu stěhování na později, avšak opatrovník určil jako termín stěhování týden od 19. 3. 2018. Ke stěhování a předání bytu došlo dne 22. 3. 2018.

Paní A. uvedla, že nebyla s termínem stěhování dostatečně obeznámena, proto nebyli na stěhování ona ani její partner připraveni, neměli sbalené věci a v nastalou chvíli nevěděli, co rychle sbalit v krátkém čase předplaceném pro stěhování. Opatrovník s tímto tvrzením nesouhlasil. Podle slov paní A. byla stěhovací firma zaplacená opatrovníkem na příliš krátkou dobu, pouze na dvě hodiny, což nestačilo na vystěhování všech věcí. I když následně sousedka půjčila paní A. peníze na zaplacení stěhovací firmy na další hodinu, stejně zůstalo mnoho věcí, včetně nábytku, osobních věcí či dokladů v bytě. Tyto věci byly následně zlikvidovány.

Podle opatrovníka měla na této situaci podíl zejména paní A., která nebyla na stěhování připravena, a věci, které neměla sbaleny, stěhovací firma odmítla odvézt. Za stěhování uhradil opatrovník cenu 3 500 Kč. Podle pověřené pracovnice opatrovník předem nabízel paní A. pomoc se stěhováním, ta ji však odmítla. Stěhování nebyla přítomna pověřená pracovnice, ale jiná zaměstnankyně úřadu.

B.6 Podpora opatrovníka při hledání bydlení

Poté, co se z důvodu jeho prodeje ve dražbě byla nucena vystěhovat ze svého bytu, opatrovník zajistil paní A. ubytování na ubytovně na ulici Z,³ spolu s jejím přítelem a psy. I když tuto ubytovnu paní A. preferovala před původně sjednanou ubytovnou u Charity, odmítla podepsat smlouvu o ubytování, což odůvodnila obavou, že smlouvě neporozumí

3 Ubytovna se nachází v nemovitosti vlastněné městem X.

a že se může svým podpisem poškodit. Nakonec smlouvu podepsal pouze opatrovník a dne 28. 5. 2018 ji předložil ke schválení opatrovnickému soudu, jak mu to zákon ukládá.⁴

Paní A. sdílí na ubytovně s přítelem jednu buňku, každý z nich však má samostatnou smlouvu a platí nájem za jeden pokoj. Jeden z pokojů je zaplněn věcmi v taškách (na ubytovně je minimum nábytku), takže partneři využívají plně jen jednu ložnici. V ložnici je postel, podle paní A. je matrace příliš měkká a nevyhovující. Kromě toho je v buňce také malá kuchyňka, avšak bez kuchyňské linky a s minimálním odkládacím prostorem, jakož i záchod s koupelnou. Paní A. si stěžovala zejména na nedostatek nábytku a úložného prostoru. Opatrovník uvedl, že paní A. nemůže mít na ubytovně vlastní nábytek, avšak neuměl toto tvrzení zdůvodnit. Ze zákona⁵ ani ze smlouvy o ubytování nevyplývá, že by bylo využívání vlastního nábytku na ubytovně zakázáno.

B.7 Podpora opatrovníka při pracovních vztazích opatrované

Paní A. pracovala do 7. 5. 2018 v pekárně, pak zůstala kvůli nemoci v pracovní neschopnosti, po skočení nemoci se do práce nevrátila. Tuto situaci s ní řešila pracovnice pověřená opatrovnictvím, podle úředního záznamu ze dne 15. 5. 2018 ji poučila o důsledcích nepřítomnosti v práci a řešila její nepřítomnost přímo s její nadřízenou. Domluvila se s ní, že paní A. bude až do konce trvání pracovního poměru (31. 5. 2018) čerpat neplacené volno, a to z toho důvodu, aby nepřišla o dávky na Úřadu práce ČR. Paní A. se měla dostavit na úřad podepsat žádost o neplacené volno, schůzku však opakovaně zrušila a tuto žádost podepsala až v průběhu místního šetření, tedy 4. 6. 2018. Mezitím se opatrovník domluvil se zaměstnavatelem paní A., že zašle tuto žádost pouze s podpisem opatrovníka.

Dne 29. 11. 2018 byla paní A. vyřazena z evidence uchazečů o zaměstnání Úřadu práce ČR, protože se bez doložení vážného důvodu nedostavila na sjednanou schůzku. Proti tomuto rozhodnutí podal opatrovník odvolání. V něm úřadu mj. vytýkal to, že i když byla paní A. omezena ve svéprávnosti i v oblasti pracovního práva, nejednal ve správním řízení s opatrovníkem ani mu nebylo doručováno. Ministerstvo práce a sociálních věcí rozhodnutí dne 5. 2. 2019 zrušilo a vrátilo k dalšímu projednání.

B.8 Ochrana zdraví opatrované a pomoc při zajištění stomatologické péče

Paní A. si v podnětu stěžovala i na to, že jí opatrovník nepomohl zajistit dostupnou stomatologickou péči. Již před místním šetřením nám opatrovník zaslal informaci o tom, že zubaři v místě bydliště odmítají paní A. přijmout kvůli její váze, ale že se nakonec podařilo dojednat přijetí v nemocnici v Plzni. Paní A. až do doby vydání zprávy zubaře nenavštívila, údajně proto, že na cestu do Plzně nemá dostatek financí.

4 Ustanovení § 483 odst. 2 písm. d) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

5 Ustanovení § 2326 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

C. Právní hodnocení

C.1 Komunikace s opatrovanou a ochrana jejích zájmů

Zákon stanoví, že opatrovník musí s opatrovancem udržovat vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení a projevovat o něj skutečný zájem.⁶ Osobní kontakt je nezbytný k tomu, aby měl opatrovník přehled o životě opatrovance a o jeho potřebách, přičemž četnost a způsob komunikace by měla odpovídat potřebám opatrovance, jakož i jeho přáním. Na druhou stranu, zákon nestanoví povinnost opatrovanci udržovat kontakt s opatrovníkem. Může se zdát, že povinnosti opatrovníka a opatrovance jsou upraveny nerovnoměrně, nicméně je potřeba mít na paměti, že omezení svéprávnosti není sankcí pro opatrovance, ale má sloužit k jeho ochraně. Opatrovník nemůže opatrovance do kontaktu nutit, může tak využít pouze měkké nástroje k tomu, aby v případě potřeby kontakt zajistil. Vždy by měl primárně vycházet z jeho přání⁷ a nikdy by neměl postupovat tak, aby zbytečně narušil jejich vzájemnou důvěru.

Komunikační problémy mezi paní A. a opatrovníkem jsou patrné na první pohled a neustále se jen prohlubují. Opatrovaná se nechce dostavovat na osobní schůzky, nedůvěřuje opatrovníkovi a odmítá mu podepsat důležité listiny. I když zavinění může být na obou stranách, jak bylo řečeno výše, zajištění jejich kontaktu (případně snaha o něj) je povinností opatrovníka. Pokud opatrovník identifikuje nějaké komunikační potíže, ať už dané druhem či stupněm zdravotního postižení opatrované či osobnostním nastavením jedné či druhé strany, a tyto mu brání v účinném výkonu opatrovnictví, měl by se snažit je aktivně vyřešit. Může například navštívit opatrovanou doma, umožnit jí vzít si na schůzku doprovod, případně využít služeb třetí strany, a to například mediátora či terénní sociální služby, zaměřené na práci s podobnými klienty. Nakonec, opatrovník může také rozhodnout (pokud mu to jeho kapacity umožní) o výměně osoby pověřené opatrovnictvím. Podle mého názoru opatrovník neučinil žádné kroky k tomu, aby se mu komunikační potíže s opatrovanou podařilo odstranit, neposkytl jí žádné přiměřené úpravy a způsobem svého jednání pouze vztah mezi ním a opatrovanou zhoršil. Za alarmující zejména považuji situaci, kdy opatrovník doručil opatrované „předvolání“ ke vzájemné schůzce městskou policií, čímž nejen vzbudil pocity strachu a příkoří u opatrované, ale potenciálně přispěl k její stigmatizaci ze strany okolí. **Proto musím konstatovat, že v oblasti udržování vhodného kontaktu s opatrovanou shledávám u opatrovníka závažné nedostatky.**

C.2 Hospodaření s majetkem

C.2.1 Obecně k hospodaření opatrovníka s majetkem

Hospodaření s majetkem opatrované je jednou ze základních povinností opatrovníka. Zároveň jde o oblast, která je nejpodrobněji upravena zákonem a nejpečlivěji kontrolována soudem. Při nakládání s majetkem opatrovance musí opatrovník postupovat s péčí

6 Ustanovení § 466 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

7 Ustanovení § 467 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

řádného hospodáře.⁸ To znamená, že se opatrovník musí starat o svěřený majetek a chránit ho s dostatečnou předvídatostí a musí vynakládat peněžní prostředky obezřetně.⁹ Může tedy majetek používat na úhradu potřeb opatrovance, a to zejména podle přání, či dokonce jeho zvláštních představ,¹⁰ na druhou stranu by měl také dbát na to, aby byly naplněny všechny jeho potřeby (bydlení, strava, osobní péče, zdraví apod.).

Z předložené dokumentace týkající se hospodaření opatrovníka s majetkem paní A. se jeví, že tento opravdu postupuje s péčí řádného hospodáře, zejména s cílem zachování jejího majetku do budoucna. Nelze také přehlédnout to, že kromě běžného nakládání s příjmy a úhradou výdajů opatrovník činí také další kroky, aby finanční situaci paní A. zlepšil. Nicméně z jednání opatrovníka je patrná velká míra paternalismu a jako problematické hodnotím také to, jak opatrovník s paní A. o jejích financích komunikuje.

C.2.2 Vyplácení dávek pro samostatné hospodaření

S ratifikací Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a přijetím občanského zákoníku se změnila role opatrovníka u člověka s omezenou svéprávností.¹¹ Na rozdíl od předchozí právní úpravy již opatrovník nerozhoduje o tom, jakým způsobem bude s majetkem opatrovance nakládáno, nýbrž má za úkol podporovat jej v naplnění jeho přání a v zajištění jeho základních potřeb.¹² Opatrovník má tedy zejména roli vykonavatele vůle opatrovance, a to v oblastech, ve kterých není schopen sám platně jednat. Pokud opatrovník zná vůli opatrovance, jednat s ní v rozporu může pouze tehdy, kdyby toto přání nebylo objektivně možné vyplnit, případně pokud by takový postup vážně ohrožoval zájmy opatrovance. I tehdy však musí opatrovník vůči opatrovanci naplnit svou vysvětlovací povinnost.¹³

Rozhodnutí o omezení svéprávnosti nezakazuje opatrovanci, aby s určitou částkou nakládal. Pouze deklaruje, že v této oblasti není schopen samostatně platně jednat. Pokud opatrovanec navzdory svému omezení učiní právní jednání v hodnotě nad soudně stanovenou částku, nedopouští se žádného pochybení, pouze to může mít za následek, že toto jednání bude neplatné.¹⁴ Taktéž opatrovník není ustanoven člověku k tomu, aby mu bránil se svým majetkem nakládat, ale zejména aby mu pomohl předcházet újmě, která mu hrozí z neplatného právního jednání. Na rozdíl od soudu, který rozhoduje o omezení svéprávnosti, je opatrovník v každodenním kontaktu s opatrovancem a může flexibilněji reagovat na jeho aktuální životní situaci. Například pokud ví, že se tím opatrovanec nepoškodí, může mu umožnit nakládat i s vyšším obnosem peněz, než který je stanoven

8 Zákon neobsahuje speciální úpravu správy majetku opatrovance opatrovníkem, tak jako je tomu například u správy majetku dětí rodiči. Proto je nutné podpůrně použít obecná ustanovení týkající se prosté správy cizího majetku dle § 1405 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

9 Ustanovení § 1407 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

10 Ustanovení § 467 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

11 Zpráva o šetření ze dne 16. května 2018, sp. zn. 373/2017/VOP, dostupná z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6660>.

12 Ustanovení § 467 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

13 Ustanovení § 466 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

14 Ustanovení § 581 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

soudem.¹⁵ Ústřední funkcí opatrovníka je tedy práce s přiměřeným rizikem, podobně jak je tomu u výkonu sociální práce.¹⁶ To obecně znamená, pokud to není v rozporu s rozhodnutím soudu a je to nutné s ohledem na ochranu opatrovance před předvídatelným rizikem, může se v praxi opatrovník rozhodnout vyplácet opatrovanci peníze v menších splátkách. O takovém rozhodnutí však musí s opatrovancem transparentně jednat a vysvětlit mu důvody pro ně.

Na druhou stranu i opatrovanec by si měl být vědomý toho, že částka stanovená soudem pro jeho samostatné hospodaření není nároková, a to, jestli s takovou výší bude v praxi skutečně hospodařit, záleží od jeho finančních dispozic.¹⁷ Musí také respektovat, že soud ustanovil opatrovníka k jeho ochraně a že opatrovníkovi z této funkce plyne určitá odpovědnost.

Jak jsem zmínila výše, vztah mezi opatrovníkem a paní A. je momentálně velice problematický, což se projevuje i na způsobu, jakým probíhá komunikace ohledně vyplacení částek pro samostatné hospodaření. Je zjevné, že rozhodnutí ohledně rozvržení jednotlivých částek bylo učiněno na základě zkušeností opatrovníka, kdy paní A. peníze utratila a následně od opatrovníka požadovala vyplacení dalších peněz. Nicméně pokud se již v této věci vyjádřil soud, bylo povinností opatrovníka postupovat dle jeho pokynů. Pokud s touto částkou paní A. nevystačí, může opatrovník hledat další možnosti sám, či prostřednictvím pečovatelské služby provést nákup potřebných věcí, nebo jí vyplatit v daném měsíci větší sumu (i s ohledem na to, že má paní A. v současnosti naspořeno). Pokud má za to, že výše částek pro samostatné hospodaření neodpovídá schopnostem paní A., měl požádat soud o to, by její způsobilost přehodnotil, případně aby udělil souhlas s takovým rozhodnutím.

Podobně při způsobu vyplacení peněz má opatrovník především postupovat dle přání opatrované, ledaže je to nemožné z technických nebo kapacitních důvodů. Může tedy rozhodnout, že peníze budou vypláceny jiným způsobem než pouze při osobním setkání s opatrovníkem. Pokud to možné není, má povinnost paní A. tyto důvody vysvětlit, a to i opakovaně.

V oblasti vyplacení dávek pro samostatné hospodaření také shledávám pochybení opatrovníka, a to zejména proto, že nepostupuje dle pokynu soudu, podle kterého má povinnost paní A. vyplácet celou stanovenou částku najednou, že bez závažného důvodu neumožňuje, aby byly peníze vypláceny v souladu s přáními paní A., jakož i to, že nedostatečně naplňuje svou poučovací povinnost.

15 Ustanovení § 65 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

16 Desatero dobré praxe sociální práce při řešení nepříznivé sociální situace. Veřejný ochránce práv - ombudsman [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 2019-04-18]. Dostupné z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/Ochrance_letak_Desatero_dobre_praxe.pdf.

17 Zpráva o šetření ze dne 15. května 2018, sp. zn. 2539/2017/VOP, dostupná z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/6658>.

C.2.3 Nákup spotřebičů

Opatrovník činí pouze běžnou správu jmění opatrovance, pokud opatrovník činí nikoli běžné právní jednání, vyžaduje se schválení opatrovnického soudu.¹⁸ Zákon nestanoví, jaké jednání je běžné, resp. neběžné, pouze poskytuje demonstrativní výčet některých právních jednání, která se budou vždy považovat za neběžná.¹⁹ V ostatních případech nechává na uvážení soudu, co bude u individuálního opatrovance považovat za jednání neběžné.

V případě paní A. se soud vyjádřil zcela jasně, když uvedl, že k nákupům nad částku 10 000 Kč potřebuje opatrovník jeho souhlas. Při nákupu spotřebičů postupoval opatrovník zcela v souladu s jeho pokynem. Pokud se jedná o průtahy na straně soudu, nelze je také přičítat v žádném případě opatrovníkovi.

C.3 Ochrana práv opatrované v průběhu insolvenčního řízení

Jak bylo řečeno výše, při výkonu opatrovnictví má opatrovník postupovat obezřetně a s ohledem na ochranu práv opatrovance. Nejistila jsem, že by opatrovník jakkoliv pochybil v rámci insolvenčního řízení paní A. Naopak, postupoval v něm důkladně, celou dobu komunikoval se soudem i s insolvenčním správcem a učinil všechny kroky, které byly nezbytné k ochraně jejích práv.

C.4 Podávání informací ohledně opatrované a spolupráce s jinými osobami

Pro výkon opatrovnictví je jistě vhodné, aby opatrovník znal sociální situaci opatrovance, k čemu může zjišťovat informace od dalších osob, zejména od osob žijících ve společné domácnosti či rodinných příslušníků. Na rozdíl například od poskytovatelů zdravotních služeb či úřadů, tyto fyzické osoby však nejsou povinné s ním spolupracovat ani mu informace podávat. Opatrovník nemá žádné prostředky, jak je ke spolupráci donutit.

Naopak, pokud se jedná o podávání informací těmto osobám, vztahují se na opatrovníka jako na správce či zpracovatele obecná ustanovení o ochraně osobních údajů,²⁰ včetně povinnosti mlčenlivosti.²¹ Opatrovník bez svolení opatrovance nesmí poskytovat informace týkající se jeho soukromí, kromě případů, kdy je to nezbytné pro výkon jeho povinností²² a zároveň to není nepřiměřené vzhledem k jeho jiným zájmům.²³

Považuji za odůvodněné, že opatrovník komunikoval s babičkou opatrované, a zejména, že se snažil s jejím přítelem vyřešit otázky týkající se jejich společného bydlení. I když tento na jeho výzvy nereagoval, nakonec se podařilo opatrovníkovi domluvit se s ubytovnou, do které se měla paní A. stěhovat, že vystaví pro ni a jejího přítele samostatné smlouvy

18 Ustanovení § 461 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

19 Ustanovení § 480 a § 483 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

20 Ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

21 Ustanovení § 15 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

22 Ustanovení § 86 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

23 Ustanovení § 90 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

o ubytování. Tím naplnil přání paní A., aby nadále s přítelem bydlela a zároveň ji ochránil předtím, aby nesla sama všechny náklady za jejich společné bydlení.

Na druhou stranu, v souvislosti s podáním informací otci paní A. bez jejího souhlasu musím konstatovat, že se dopustil neodůvodněného zásahu do jejího soukromí. Podání informací jejímu otci nijak nesouviselo s řádným výkonem opatrovnictví. Opatrovníkovi nic nebránilo v tom, aby se předtím, než informace ohledně jejího bydlení otci podá, zeptal na názor opatrované.

C.5 Podpora opatrovníka při stěhování

Jak jsem uvedla výše, opatrovník by se měl při výkonu své funkce vždy snažit respektovat přání opatrované, a to i tehdy, kdy je domluva s ním problematická či není schopen společnou domluvu dodržovat. Nakonec to, že si opatrovanec není schopen sám zařídit své záležitosti, je často jedním z důvodů, proč byla jeho svéprávnost omezena a proč mu byl ustanoven opatrovník.

Paní A. žádala několikrát o posunutí termínu stěhování, opatrovník věděl, že má potíže se sbalením věcí (nakonec z toho důvodu jí sám nabízel pomoc, kterou odmítla) a že je pravděpodobné, že ani v den stěhování nebude zcela připravena. Přesto však uhradil cenu stěhování jen na krátkou dobu, která nestačila na vystěhování všech jejích věcí. Navíc věci, které zůstaly v bytě, byly následně zlikvidovány, což nesla paní A. velice úkorně. Opatrovník se vůbec nesnažil situaci sanovat jiným způsobem, například tím, že by z peněz opatrované zaplatil stěhovací službu na delší dobu nebo by zajistil uschování věcí paní A. po dobu, než si najde stálé bydlení. **Z tohoto důvodu jsem shledala, že opatrovník pochybil, když neposkytl paní A. dostatečnou podporu při stěhování.**

C.6 Podpora opatrovníka při hledání bydlení

Opatrovník má povinnost vyvinout snahu, aby byly zajištěny základní potřeby opatrované, včetně bydlení. Pokud je to potřeba, měl by pomoci opatrovanci najít si bydlení, které bude odpovídat jeho přáním a bude pro něj vhodné. Je však samozřejmě omezen tím, jaké bydlení je pro opatrované dostupné, včetně dostupnosti finanční.

Opatrovník musel paní A. naléhavě najít ubytování potom, co její byt šel do dražby. Snažil se alespoň zčásti naplnit její přání a podařilo se mu zajistit bydlení na ubytovně, ve které může pobývat spolu se svým přítelem i psy. Uvědomuji si, že situace v té době nesnesla odkladu, a možnosti, kde by bylo za stejných podmínek paní A. možno ubytovat, byly velice omezené. Z tohoto důvodu jsem neshledala v této oblasti pochybení. Přesto bych však chtěla vyzvat opatrovníka, aby i nadále činil kroky k tomu, aby jí do budoucna pomohl najít vhodnější místo pro dlouhodobé bydlení, kterým ubytovna jistě není.

C.7 Podpora opatrovníka při pracovních vztazích opatrované

V rámci ochrany práv a zájmů opatrované má opatrovník povinnost zastupovat jej i při jednání se třetími osobami. Pokud je opatrovanec omezen ve svéprávnosti v oblasti pracovního práva, týká se to také jednání se zaměstnavatelem, případně s Úřadem práce ČR. Opatrovník paní A. v jednání s jejím zaměstnavatelem i následně s Úřadem práce

ČR postupoval řádně a plně v souladu s ochranou jejích práv. V tomto směru mu nemám co vytknout.

C.8 Ochrana zdraví opatrované a pomoc při zajištění stomatologické péče

Rovněž při zajištění stomatologické péče naplnil opatrovník své povinnosti řádně. Přesto, že bylo obtížnější pro paní A. najít zubaře, nakonec se opatrovník domluvil na jejím přijetí do nemocnice v Plzni. Paní A. tuto nabídku nevyužila, na což má jistě právo.

D. Informace o dalším postupu

Město X při výkonu veřejného opatrovnictví u paní A. pochybilo tím, že nedodrží vhodným způsobem a v souladu s jejími přáními kontakt s opatrovanou, že nerespektuje pokyny soudu a přání opatrované při vyplácení dávek pro samostatné hospodaření, že poskytlo informace o soukromí opatrované jejímu otci bez jejího souhlasu a že neposkytlo opatrované dostatečnou podporu při stěhování.

Zprávu zasílám veřejnému opatrovníkovi a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž paní A.

Brno 2. května 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv